

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA BẢO TÀNG

NGUYỄN THỊ KHÁNH VÂN

TÌM HIỂU DI TÍCH ĐÌNH LÀNG ĐOÀI GIÁP

THÔN ĐOÀI GIÁP – XÃ ĐƯỜNG LÂM – THÀNH PHỐ SƠN TÂY – HÀ TÂY

KHOÁ LUẬN TỐT NGHIỆP

NGÀNH BẢO TỒN - BẢO TÀNG

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC: TS. CHU ĐỨC TÍNH

HÀ NỘI – 2008

MỤC LỤC

	Trang
Phần mở đầu	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Mục đích nghiên cứu	3
3. Lịch sử nghiên cứu	3
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	4
5. Phương pháp nghiên cứu	4
6. Bố cục của khoá luận	5
Ngoài phần mở đầu, khoá luận gồm có 3 chương:	
Chương 1: Lịch sử hình thành và quá trình tồn tại của đình làng	
Đoài Giáp	7
1.1. Tổng quan về làng Đoài Giáp	7
1.1.1. Vị trí địa lý, lịch sử làng	7
1.1.2. Đời sống dân cư và các vấn đề về phong tục tập quán, tôn giáo và tín ngưỡng	11
1.1.3. Truyền thống đấu tranh cách mạng	18
1.2. Sự hình thành và quá trình tồn tại của đình làng Đoài Giáp	21
1.2.1. Sự kiện nhân vật được thờ	21
1.2.2. Đình làng Đoài Giáp qua các thời kỳ lịch sử	29
Chương 2: Kiến trúc nghệ thuật và lễ hội đình làng Đoài Giáp	33
2.1. Kiến trúc nghệ thuật	33
2.1.1. Không gian cảnh quan và bố cục mặt bằng	33
2.1.2. Kết cấu kiến trúc và nghệ thuật trang trí	38
2.1.2.1. Giếng cổ	39
2.1.2.2. Nghi môn	42
2.1.2.3. Sân đình và tường bao	43

2.1.2.4. Đại bái	44
2.1.2.5. Hậu cung	45
2.1.3. Hệ thống các di vật trong di tích	51
2.1.3.1. Di vật gỗ	52
2.1.3.2. Di vật bằng kim loại	60
2.1.3.3. Di vật gốm sứ và đá	63
2.1.3.4. Di vật đồ dệt	64
2.1.3.5. Di vật giấy	64
2.2. Lễ hội	65
2.2.1. Phân lễ	67
2.2.1.1. Thời gian và không gian diễn ra lễ hội	67
2.2.1.2. Công tác chuẩn bị	67
2.2.1.3. Các bước tế lễ	69
2.2.2. Phân hội	75
Chương 3: Bảo tồn và phát huy giá trị đình làng Đoài Giáp	78
3.1. Những giá trị của đình làng Đoài Giáp	78
3.2. Thực trạng hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị của đình làng Đoài Giáp	80
3.2.1. Hệ thống các văn bản pháp lý	80
3.2.2. Thực trạng hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị di tích đình làng Đoài Giáp	84
3.2.2.1. Hoạt động bảo tồn di tích	84
3.2.2.2. Hoạt động phát huy giá trị của di tích	86
3.3. Một số phương hướng, giải pháp để nâng cao chất lượng hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị đình làng Đoài Giáp	88
3.3.1. Hoàn thiện và phổ cập hệ thống văn bản pháp lý đến đông đảo quần chúng nhân dân	88
3.3.2. Nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ quản lý	89
3.3.3. Xã hội hoá các hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị của di tích	90

3.3.4. Đặt hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị di tích đình Đoài Giáp trong mối quan hệ gắn bó với hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị các làng Việt cổ ở Đường Lâm	90
3.3.5. Áp dụng các biện pháp kỹ thuật	91
Kết luận	93
Tài liệu tham khảo	95
Phụ lục	

PHẦN MỞ ĐẦU

1.Lý do chọn đề tài

1.1 Về mặt lý thuyết, lý luận

Sau 4 năm học, với tất cả các môn đại cương và chuyên ngành đã được học, cùng với thời gian đi thực tập thực tế, em đã được trang bị những kiến thức cần thiết để phục vụ cho những công việc chuyên môn nghiệp vụ sau khi ra trường. Và trước hết những kiến thức đó sẽ giúp em hoàn thành được khóa luận tốt nghiệp của mình. Với việc chọn đề tài “Tìm hiểu di tích đình làng Đoài Giáp” cho khóa luận tốt nghiệp, em sẽ cố gắng vận dụng tất cả những kiến thức đã được học để khóa luận thêm sâu sắc, toàn diện và đạt kết quả tốt nhất.

1.2 Về mặt thực tiễn

Đối với mỗi một dân tộc, những di tích lịch sử - văn hóa là nơi lưu giữ những truyền thống tốt đẹp, là nơi diễn ra những sinh hoạt văn hóa cộng đồng trong sáng, lành mạnh, là sự thăng hoa của trí tuệ và tài năng sáng tạo đồng thời cũng thấm đẫm biết bao mồ hôi và máu thịt của cha ông ta.

Việc nghiên cứu tìm hiểu di tích lịch sử - văn hóa chính là chúng ta đang tìm về với cội nguồn lịch sử của dân tộc, ngược dòng lịch sử về với quá khứ, không lãng quên quá khứ, biết trân trọng những thành quả vật chất và tinh thần mà quá khứ đã để lại cho chúng ta. Qua đó sẽ giúp chúng ta biết lựa chọn và tiếp thu những gì là tinh hoa, những gì là quý giá của các thế hệ cha ông đi trước, lấy đó làm nền tảng để thực hiện chủ trương của Đảng và Nhà nước ta là xây dựng một nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc.

Nhưng trên thực tế do nhiều nguyên nhân khác nhau, do điều kiện kinh tế xã hội của đất nước dẫn đến một thực trạng đáng buồn là trong một thời gian dài hầu hết các di tích lịch sử của chúng ta đã bị lãng quên, không hề được chú ý

tới. Cùng với sự hủy hoại của thời gian, những biến cố của lịch sử đất nước mà nhiều di tích đã bị xuống cấp hư hỏng, thậm chí có những di tích chỉ còn ở dạng phế tích hoặc đã hoàn toàn mất hết dấu vết và sự tồn tại của chúng chỉ còn lại trong ghi chép và trong kí ức của quần chúng nhân dân.

Khắc phục tình trạng trên trong những năm gần đây cùng với sự phát triển mạnh mẽ trên mọi lĩnh vực kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội của đất nước, hệ thống di tích lịch sử trên cả nước cũng đang dần được bảo tồn, tu bổ, tôn tạo, phục hồi và phát huy giá trị. Chúng ta đã thừa nhận một điều rằng di tích lịch sử văn hóa đã và đang góp phần hoàn thiện nhân cách con người, giúp con người đến với những giá trị Chân-Thiện-Mỹ, làm cho cuộc sống của con người trở nên tốt đẹp hơn và hướng con người trở về với cội nguồn.

Và đình làng Đoài Giáp cũng không nằm ngoài qui luật vận động chung ấy. Trong một thời gian dài, ngôi đình đã không được sử dụng đúng chức năng và không phát huy được giá trị chứa đựng trong mình, thậm chí đình còn bị hư hỏng, xuống cấp, không còn giữ được tính nguyên gốc vốn có. Đây là một sự mất mát vô cùng lớn.

Kể từ năm 2001, khi đình làng Đoài Giáp được Nhà nước xếp hạng di tích cấp quốc gia tại Quyết định số 52/2001/QĐ-BVHTT do Bộ trưởng Bộ Văn hóa — Thông tin ký ngày 28/12/2001 đã tạo ra một cơ sở pháp lý nhất định cho việc bảo tồn và phát huy giá trị của di tích.

Đặc biệt, đình Đoài Giáp lại nằm trong hệ thống hàng loạt những di tích của các làng Việt cổ ở Đường Lâm, cùng với chùa Mía, đình Mông Phụ, đình Cam Thịnh, đền thờ và lăng Ngô Quyền, đình Phùng Hưng, nhà thờ Thám hoa Giang Văn Minh.... Và ngày 19/5/2006, nhân dân xã Đường Lâm đã vô cùng vui mừng và vinh dự khi các làng cổ ở Đường Lâm là làng Việt cổ đầu tiên được đón nhận Quyết định xếp hạng di tích cấp Quốc gia theo Quyết định số 77/2005/QĐ-BVHTT do Bộ trưởng Bộ Văn hoá - Thông tin kí ngày 28/11/2005. Với sự kiện này, hàng loạt các chương trình nghiên cứu, các cuộc hội thảo và các dự án đầu tư có sự hợp tác quốc tế về Đường Lâm đã được tiến hành. Và hoạt động bảo tồn, phát huy giá trị di tích các làng cổ ở Đường Lâm đã trở thành

một chương trình mang tính chất cấp quốc gia. Đây vừa là thời cơ vừa là thách thức đối với chính quyền và nhân dân xã Đường Lâm cũng như đối với mỗi di tích ở Đường Lâm, trong đó có đình làng Đoài Giáp.

Trên thực tế hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị của các làng Việt cổ ở Đường Lâm nói chung và của đình làng Đoài Giáp nói riêng, bước đầu đã đạt được những kết quả đáng kể nhưng vẫn còn rất nhiều vấn đề tồn tại.

Là một người con của quê hương Đường Lâm yêu dấu, em muốn được góp một phần nhỏ bé của mình vào việc giữ gìn và phát huy những giá trị tốt đẹp của quê hương. Chính vì vậy em đã chọn đề tài “Tìm hiểu di tích đình làng Đoài Giáp” làm khóa luận tốt nghiệp. Em hy vọng khóa luận này có thể tập hợp những thông tin tương đối đầy đủ, toàn diện và sâu sắc về đình Đoài Giáp nói riêng và giá trị của đình Đoài Giáp trong khu di tích làng cổ ở Đường Lâm nói chung để góp phần vào việc bảo tồn và phát huy tác dụng của di tích.

2. Mục đích nghiên cứu

Với đề tài này, em sẽ tiến hành nghiên cứu, khảo sát một cách toàn diện cả về nội dung lịch sử và giá trị của đình làng Đoài Giáp, về thực trạng tồn tại, hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị của di tích. Từ đó em có thể đưa ra những nhận xét, đánh giá và những phương hướng, giải pháp đối với hoạt động bảo tồn và phát huy tác dụng của di tích. Em hy vọng với kết quả nghiên cứu này, khóa luận cũng sẽ là một tài liệu tham khảo có ích đối với chính quyền và nhân dân địa phương để nâng cao chất lượng của hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị đình làng Đoài Giáp.

3. Lịch sử nghiên cứu

Vì là một di tích nằm trong các làng Việt cổ ở Đường Lâm nên trên thực tế cũng đã có nhiều bài báo, nhiều ý kiến về đình Đoài Giáp. Tuy nhiên, đó mới chỉ là những nghiên cứu manh mún, nhỏ lẻ, không toàn diện, đầy đủ và sâu sắc. Hầu như chỉ có duy nhất bản lý lịch di tích đình Đoài Giáp nằm trong hồ sơ xếp hạng di tích cấp quốc gia của Ban quản lý di tích tỉnh Hà Tây là một nghiên cứu chung nhưng cũng chưa đầy đủ, chi tiết và toàn diện.

Để hoàn thành khóa luận này, bên cạnh sự nghiên cứu, khảo sát thực tế tại di tích, em cũng sẽ cố gắng tiếp cận với những tài liệu nghiên cứu đã có về đình Đoài Giáp và những tài liệu tham khảo có liên quan để có thêm thông tin tư liệu.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của khóa luận là đình Đoài Giáp. Bên cạnh đó, em sẽ cố gắng mở rộng khảo sát, nghiên cứu và so sánh thêm với một số di tích có liên quan như đình thờ Phùng Hưng ở thôn Cam Lâm và đình Tổng cũng thờ Bồ Cái Đại vương ở thôn Đông Sàng, cũng như một số ngôi đình có kiến trúc nghệ thuật trang trí, các di vật tương đồng với đình Đoài Giáp để cho khóa luận thêm phong phú, sâu sắc.

5. Phương pháp nghiên cứu

5.1. Nghiên cứu lý thuyết, lý luận

Để thực hiện đề tài khóa luận này, em phải tổng hợp lại tất cả những kiến thức đã học, kể cả các môn đại cương và chuyên ngành đã được học như Lịch sử, Văn hóa, Dân tộc học, Khảo cổ học, Triết học, Hán Nôm, Di tích, Tín ngưỡng tôn giáo... để áp dụng vào việc nghiên cứu, khảo sát di tích. Bên cạnh đó, để hiện thực hóa những lý thuyết, lý luận đã được học và để có cái nhìn biện chứng, khách quan khi tiếp cận đối tượng, em đã áp dụng phương pháp luận sử học và dựa trên nền tảng của phương pháp luận Chủ nghĩa Mác — Lênin với phép duy vật biện chứng và duy vật lịch sử

5.2. Nghiên cứu thực tiễn

Khi thực hiện đề tài khóa luận này, chủ yếu em sử dụng phương pháp nghiên cứu, khảo sát, điều tra thực tế ngay chính tại di tích đình làng Đoài Giáp; áp dụng phương pháp điền dã dân tộc học; liên hệ để có được sự giúp đỡ trực tiếp của chính quyền địa phương, phỏng vấn nhân dân, đặc biệt là các cụ già trong làng để lấy thông tin; quan sát, chụp ảnh và đọc các tài liệu cần thiết có liên quan....

6. Bố cục của khóa luận

Ngoài phần mở đầu, kết luận, tài liệu tham khảo và phụ lục, nội dung chính của khóa luận dày 96 trang gồm có ba chương:

Chương 1: Lịch sử hình thành và quá trình tồn tại của đình làng Đoài Giáp

1.1. Tổng quan về làng Đoài Giáp

1.2. Sự hình thành và quá trình tồn tại của đình làng Đoài Giáp

Chương 2: Kiến trúc nghệ thuật và lễ hội đình làng Đoài Giáp

2.1. Kiến trúc nghệ thuật

2.2. Lễ hội

Chương 3: Bảo tồn và phát huy giá trị đình làng Đoài Giáp

3.1. Những giá trị của đình làng Đoài Giáp

3.2. Thực trạng hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị của đình làng Đoài Giáp

3.3. Một số phương hướng, giải pháp để nâng cao chất lượng hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị đình làng Đoài Giáp

Để hoàn thành khóa luận này, ngoài sự nỗ lực của bản thân, em đã nhận được sự quan tâm, giúp đỡ rất tận tình của các thầy cô giáo trong khoa Bảo tàng, của gia đình, bạn bè và của chính quyền cùng nhân dân thôn Đoài Giáp. Đặc biệt trong quá trình làm việc em đã nhận được sự hướng dẫn chỉ bảo tận tình của Tiến sĩ Chu Đức Tính — Giám đốc Bảo tàng Hồ Chí Minh, người trực tiếp hướng dẫn em làm khóa luận này; đồng thời em cũng nhận được sự hướng dẫn của Thạc sĩ Phạm Lan Anh — Phó Ban quản lý di tích tỉnh Hà Tây.

Qua đây em xin gửi lời cảm ơn chân thành tới Tiến sĩ Chu Đức Tính, Thạc sĩ Phạm Lan Anh cùng toàn thể các thầy cô giáo trong khoa Bảo tàng, gia đình, bạn bè và chính quyền cùng nhân dân thôn Đoài Giáp.

Tuy nhiên, mặc dù đã cố gắng nhiều nhưng do kiến thức chuyên ngành còn hạn chế, kinh nghiệm làm bài nghiên cứu chưa nhiều, thời gian có hạn cùng nhiều lí do chủ quan và khách quan khác nên chắc rằng khóa luận của em không tránh khỏi những thiếu sót. Em rất mong sẽ nhận được sự quan tâm và đóng góp ý kiến của các thầy cô giáo, các cán bộ chuyên môn nghiệp vụ và các bạn để nội dung khóa luận của em ngày càng hoàn thiện hơn.

Em xin chân thành cảm ơn!

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban Quản lý tỉnh Hà Tây, *Lý lịch di tích đình Đoài Giáp*, 2005.
2. *Báo cáo kết quả thực hiện xây dựng làng văn hoá làng Đoài Giáp*, 2005.
3. Trần Lâm Biên, *Đồ thờ trong di tích của người Việt*, Nxb Văn hoá thông tin, Hà Nội, 2003.
4. Trần Lâm Biên (chủ biên), *Một con đường tiếp cận lịch sử*, Nxb Văn hoá dân tộc, Hà Nội, 2000.
5. Trần Lâm biên (chủ biên), *Trang trí trong mỹ thuật truyền thống của người Việt*
6. Quỳnh Cư, Nguyễn Anh, Văn Lang, *Danh nhân đất Việt*, tập 1, Nxb Thanh niên, 2002.
7. TS. Nguyễn Văn Cương, *Mỹ thuật đình làng đồng bằng Bắc bộ*, Nxb Văn hoá - Thông tin, Hà Nội.
8. Nguyễn Đăng Duy, Trịnh Minh Đức, *Bảo tồn di tích lịch sử - văn hoá*, Bộ Văn hoá - Thông tin, Trường Đại học Văn hoá Hà Nội, 1993.
9. *Đại việt sử ký toàn thư*, tập 1, Nxb Văn hoá - Thông tin, 2003.
10. Trần Hồng Đức, *Các vị trạng nguyên, bảng nhãn, thám hoa qua các triều đại phong kiến Việt Nam*, Nxb Văn hoá dân tộc.
11. Trịnh Thị Minh Đức (chủ biên), *Bảo tồn di tích lịch sử văn hoá*, Trường Đại học Văn hoá Hà Nội, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội, 2007.
12. Lê Thanh Đức, *Đình làng miền Bắc*, Nxb Mỹ thuật Hà Nội, 2001.
13. Nguyễn Quang Lê (chủ biên), *Khảo sát thực trạng văn hoá lễ hội truyền thống của người Việt cổ ở đồng bằng Bắc bộ*, Nxb Khoa học xã hội, 2001.
14. Nguyễn Thế Long, *Đình, đền Hà Nội*, Nxb Văn hoá Thông tin.
15. Hoàng Lương, *Lễ hội truyền thống của các dân tộc Việt Nam khu vực phía Bắc*, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội.
16. Quốc hội nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam, *Luật Di sản văn hoá*.

17. *Quy ước làng văn hoá làng Đoài Giáp*, 2000.
18. Tạp chí Di sản văn hoá, số 2 (15), 2006.
19. Hà Văn Tấn, Nguyễn Văn Kự, *Đình Việt Nam*, Nxb Thành phố Hồ Chí Minh, 1998.
20. Nguyễn Đức Thọ (chủ biên), *Các nhà khoa bảng Việt Nam 1075-1919*, Nxb Văn học.
21. Trần Mạnh Thường (chủ biên), *Đình chùa lừng lẫy nổi tiếng Việt Nam*, Nxb Văn hoá - Thông tin, 1998.
22. Lưu Trần Tiêu, *Bảo tồn và phát huy di sản văn hoá Việt Nam*, Tạp chí Văn hoá nghệ thuật, Hà Nội, 2002.
23. Chu Quang Trứ, *Kiến trúc dân gian truyền thống*, Nxb Mỹ thuật, 2003.
24. Nguyễn Tùng (chủ biên), *Mông Phụ - một làng ở đồng bằng sông Hồng*, Nxb Văn hoá thông tin, 2003.
25. Ủy ban nhân dân tỉnh Hà Tây - Viện KHXH Việt Nam, *Bảo tồn, tôn tạo và xây dựng khu di tích lịch sử - văn hoá Đường Lâm*, Nxb Khoa học xã hội, 2005.
26. Ủy ban nhân dân tỉnh Hà Tây, Sở Văn hoá - Thông tin, *Quy hoạch tổng thể bảo tồn, tôn tạo và phát huy giá trị di tích lịch sử - văn hoá tỉnh Hà Tây đến năm 2020*.
27. Nhân dân địa phương: *Cụ Cát Văn Quĩ, cụ Cát Văn Tài, cụ Phan Văn Niên, cụ Phan Văn Gòong, ông Phan Chí Thanh*.